Anul XIV. **Ianuarie 1924.** **Nr. 1.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE ODATĂ PE LUNĂ —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT **NICOLAE.**

REDACTATĂ DE UN COMITET.

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

SIBIIU. — 1924.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul XIV. Ianuarie 1924. Nr. 1.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 80 Lei. Pe o jumătate de an 40 Lei
Un număr 8 Lei.

Cateheţi şi catehumeni.

— Pentru orientarea religioasă a societăţii de azi. —

Intre problemele care frământă, uneori atât de chinuitor, lumea contemporană şi care aşteaptă de multă vreme o deslegare definitivă, menită să îndrumeze sufletul omenesc spre creaţiuni superioare pe tărâm etic şi social, problema învăţământului ocupă un loc preponderant.

In nici un domeniu, pare, rutina nu e în mai mare cinste ca în domeniul învăţământului. Acì toată lumea s'a mulţumit cu sisteme vechi şi cu concepţii de autoritate şi a ocolit cu sfială complexul de probleme care caracterizează acest vast teren de activitate spirituală. Se păreà că preocupările didactice sunt rezervate numai specialiştilor îmbibaţi de principii şi formule intangibile — competenţelor de manual şi pedagogilor rigizi ai treptelor formale.

Sufletul viu şi multiform erà un material care trebuià să se încadreze perfect într'un sistem prestabilit şi imutabil — la fel cu victimele tragicului pat al Procustei.

Infinita varietate a indivizilor — datorită eredităţii fizice şi morale, mediului familiar şi social erà simplificată şi uniformizată absurd după şablonul sacrosanct.

Rezultatul a fost catastrofal. Din uzina teoriilor şi a abstracţiunilor de birou sufletul a ieşit stâlcit şi

redus ca vitalitate. Aproape complect depersonalizat individul elaborat în fabrica didactică erà lipsit de rezistenţă şi spontaneitate, fără spirit de iniţiativă şi desorientabil la prima atingere cu realitatea vie a vieţii.

Crescut ca într'o seră — fiinţa lui s'a artificializat şi a devenit tot mai plăpândă. Total lipsit de *simţ plastic* şi *de intuiţie* sterilitatea agitaţiei vieţii lui anemiate de un regim atât de nenatural erà fatală.

Iată-l svârlit în lupta pentru existenţă naiv, desarmat şi pasiv. Incotro? Formulele memorizate atât de silnic nu-i sunt de nici un folos. Voinţa i-a fost sistematic paralizată de supunerea necondiţionată şi necontrolată la care îl constrânge autoritatea exterioară a programei şi a executorului ei corect, magistrul.

Se găseşte exact în situaţia înotătorului care e învălmăşit de valurile turbate ale mării fără să fi făcut înainte gimnastica vâslirii cu braţele şi fără măcar să aibă cu el cordonul de salvare.

Inadaptabil la mediul înconjurător atât de covârşitor şi atât de tumultuos şi incapabil să-şi creeze el însuşi mediul propriei lui fiinţe — se sbate fără putere şi fără izbândă, uluit şi osândit la nulitate iremediabilă pe câmpul fără margini al vieţii.

Şi când ne gândim ce post de elită îl aşteaptă pe acest individ pe frontul existenţii şi câte înfrângeri se semnalează acolo din pricina absenţii lui ca valoare militantă şi creatoare, nu mai încape nici o îndoială că *pregătirea personalităţii în vederea vieţii şi acţiunii*, e unul din cele mai însemnate capitule ale învăţământului care trebuie să înceteze cât mai grabnic de a fi ceiace a fost şi ceiace din nenorocire continuă încă a fi — *stilizarea unor aparenţe în vederea arivismului social şi a încadrării biurocratice* ci mijlocul de *trezire a puterilor creatoare ale spiritului* în aceà superioară organizaţie a fiinţii omeneşti care se numeşte *personalitate.*

*
* *

Prin învăţământ s'a urmărit aproape exclusiv înzestrarea noastră intelectuală — adică împroprietărirea spiritului nostru în ţara *cunoştiinţii* şi formarea lui pentru a *expropià* cât mai mult din terenul misterios al necunoscutului. S'a crezut că e suficientă cultivarea minţii şi *instrucţia* a fost multă vreme idealul spre care îşi îndrumau toate sforţările ei omenirea civilizată. Şi s'a exagerat. Căci intelectualizarea excesivă a ajuns foarte repede la cerebralism — adică la unilateralizarea vieţii şi desigur la superficializarea ei.

Instrucţia a multiplicat în parte simţurile naturale — le-a intensificat funcţiunea şi a lărgit într'o mare măsură orizontul de cercetare al spiritului.

Tehnica modernă e copilul instrucţiei. Din calculele minţii au ieşit o mulţime de creaţiuni ingenioase care au contribuit colosal la ascensiunea fulgerătoare a omenirii în ierarhia fiinţelor. Prin inteligenţă omul îşi cucereşte efectiv şi progresiv regalitatea lui stăpânitoare şi absolută.

Ea îi acordă un coeficient însemnat de energie şi autoritate şi apare ca un element diferenţial de prima ordine înlăuntrul existenţii.

Dar nu numai pe terenul creaţiunilor materiale ci chiar în domeniul constructiunilor metafizice inteligenţa înregistrează izbânzi din ce în ce mai uimitoare.

Erà firesc deci ca această *putere* să aţintească toate privirile asupra ei şi să exercite un fel de *monopol* asupra vieţii sufleteşti a omenirii.

S'a constatat însă că vieaţa omenească în latura ei spirituală, e o colaborare de puteri şi nu numai simpla manifestare a inteligenţiei, ori cât de desvoltată ar fi ea.

Au fost surprinse puteri organice legate în funcţiunile vieţii spirituale: *sentimentul*, *voinţa* şi *conştiinţa*.

Formarea inteligenţii aşà dar apărea atunci pur şi simplu unilaterală. Rămâneau importante aspecte ale vieţii spirituale neglijate, ceiace însemnà înscrierea unui deficit enorm în vitalitatea fiinţii omeneşti.

Personalitatea trebuie să aibă un caracter integral. Ea nu poate fi decât opera tuturor puterilor spirituale solidar active înlăuntrul vieţii.

Şi atunci instrucţia care se mărgenià numai la formaţia intelectuală întrucât ea făceà abstracţie sau în orice caz erà prea puţin influentă în ordinea celorlalţi factori ai vieţii spirituale — a rămas unul din mijloacele, nu *singurul*, chemate să creeze şi să desvolte *personalitatea* în sensul integralităţii forţelor spirituale ale fiinţii omeneşti.

Iată-ne ajunşi în sfârşit pe un tărâm de împăcare a tuturor nevoilor sufleteşti — pe un tărâm de asociare în vederea unui singur scop — pe un tărâm de unificare şi normalizare a vieţii omeneşti — pe tărâmul *educaţiei integrale*.

* * *

Educaţia integrală e educaţia personalităţii umane. De orientarea ei într'un spirit sau altul atârnă atât *puterea ei de creaţiune* cât şi *intuiţia ei etică*.

Personalitate înseamnă o *sensibilitate umană* superioară şi care se manifestă într'un cadru deosebit de preocupări şi năzuinţe.

Omul ca fiinţă spirituală e constrâns prin însăşi alcătuirea fiinţii lui să urmărească, în desfăşurarea vieţii lui, un *ideal spiritual* — pentru înfăptuirea căruia să pună la contribuţie toate puterile sale spirituale.

Ştiinţa de pildă e un *ideal spiritual;* dar ea nu apelează decât la un singur factor al vieţii spirituale — la inteligenţă — dispensându-se aproape complect de ceilalţi factori ai ei.

Acţiunea şi ea poate fi un ideal spiritual — dacă se dau directive superioare. Este însă şi ea restrânsă la participarea singulară a puterii spirituale.

Frumosul e deasemenea un ideal spiritual; însă fără să intereseze întreaga spiritualitate a vieţii noastre.

* * *

Pentru noi idealul *spiritual integral* e ***mântuirea;*** ea singură mobilizează toate forțele noastre spirituale într'o superioară funcțiune creatoare pe toate tărâmurile de manifestare ale vieții.

Se va păreà desigur ciudată multora ființarea acestui ideal în zările vieții omenești. Dar până acum, silințele noastre de înălțare n'au descoperit altul care să nu fii supus fluctuațiunilor dela epocă la epocă și dela cultură la cultură, ale mentalității și sentimentalității umane.

De *mântuire* suspină lumea din toate vremile. Aspirația către mântuire subliniază toate frământările istoriei universale. Iar dela Mântuitorul încoace ***problema mântuirii*** și ***deslegarea ei evanghelică*** caracterizează vieața întregii omeniri.

*
* *

Omul a avut permanent vie în toate timpurile conștiința insuficienții și a mediocrității lui sufletești. Plămădit din *instinct* și *conștiință* din porniri superioare și din porniri animalice — el a visat fără curmare o armonizare a tendințelor care se încleștau cumplit în ființa lui. Când evadă spiritul din el țipà și tânjià materia. Când materia erà victorioasă mușcà din țărână spiritul. Și toată istoria lumii nu-i decât succesiunea aproape sistematică a căderilor și biruințelor acestor două forme ale vieții.

A crezut că sunt 2 suflete care se vrăjmășesc în ființa lui și s'a înșelat. Căci atât spiritul cât și materia nu erau decât aspectul aceleiași *realități* — elementele unei singure *certitudini*: aceia *a vieții.*

Uneori a dorit emanciparea de sub tutela spiritului și mai întotdeauna a visat desrobirea din inchisoarea materiei, — fără să se gândească o clipă măcar că ambele încercări erau zadarnice întrucât admițând prin absurd posibilitatea izbânzii într'un caz sau altul — ce-ar fi însemnat o astfel de izbândă decât o nimicire prin sinucidere a vieții.

Simţià însă — aproape instinctiv — că o echilibrare a forţelor cu care erà plămădită fiinţa lui — erà cu putinţă.

Mântuirea erà în perspectivă. Uneori a văzut-o în chipul ştiinţii, alteori în chipul artei, de multeori în chipul acţiunii distructive chiar. — A putut însă verificà prin rezultatele obţinute şi prin criteriile conştiinţii că se înşelase. Nici *ştiinţa*, nici *arta*, nici *acţiunea răsboinică* nu-i puteau potolì *setea de a fi mai mult decât erà* — dorul de a-şi echilibrà fiinţa hărţuită de interminabile conflicte şi contradicţii — dorul de *mântuire*.

Diferitele religii l-au satisfăcut mai mult în această latură a vieţii — dar provizoriu şi mai întotdeauna incomplect şi iluzoriu.

Pentru noi însă *creştinismul* singur pune pe om în situaţiunea de a-şi *normalizà* şi *superiorizà* vieaţa, adecă de a *se mântuì*. E singura religie a *mântuirii reale* şi *vecinic valabile*. Ea arborează ca ideal al vieţii omeneşti, *idealul prin excelenţă spiritual şi creator*: *mântuirea* dând prin Evanghelie şi prin Mântuitorul şi învăţătura şi pilda pentru realizarea lui.

Inteligenţa şi sentimentul îşi găsesc o orientare superioară în conştiinţa creştină; iar voinţa o putere fără egal în pilda jertfirii de pe cruce.

Cunoaşterea lumii, e uşurată prin cunoaşterea lui Dumnezeu. Frumuseţea vieţii pământeşti e accentuată prin frumuseţea vieţii vecinice, iar acţiunea socială cu toate virtuţile pe care ea le postulează apare necesară şi obligatorie în lumina acţiunii creatoare a virtuţilor pe care ea le cere.

Personalitatea umană fără substratul doctrinii şi virtuţii creştine e un non-senz — rămâne un vis — o imposibilitate monstră.

* * *

Revenind acum la învăţământ afirmăm necesitatea *învăţământului creştin* ca fiind singur în stare să dea vieţii noastre spirituale o orientare superioară şi puteri creatoare permanente.

Invăţământul creştin — mijlocind înţelegerea în spirit a Evangheliei, paralel cu *educaţia creştină*, adică cu inspirarea altruistă a conştiinţii şi voinţii omeneşti, alcătuesc baza de construcţie a personalităţii în cel mai complect şi mai adânc înţeles al cuvântului.

Oricâte programe de învăţământ se vor întocmì şi oricât de simetrice, oricâte manuale de morală civică şi oricât de sugestive peste puterea adevărului creştin şi peste puterea conştiinţii creştine nu se va puteà trece fără riscul desfigurării morale a individului şi a dezorganizării vieţii lui în cadrul social.

Cu ce autoritate e investit preceptul etic al şcoalei laice? Cu autoritatea raţiunii? Pe ce certitudini îşi întemeiază ea autoritatea? Pe cele câteva cunoştinţe pe care 12 volume de enciclopedie abià le încap? Şi nu e oare însuşi imperativul moral laic o simplă travestire a imperativelor evanghelice? Par'că în nici o epocă nu s'a intreprins o operă de mistificare mai odioasă ca în epoca noastră. Toţi plagiază Evanghelia şi în acelaş timp tot ei îi neagă vitalitatea ei. Dar oricât ar fi de ingenios *camuflajul modern*, oricât de mare îşi vor scrie firma negaţiei — tot Evanghelia cârmueşte vieaţa lumii oricât de refractăre-i pare atitudinea ei faţă de chemarea lui Hristos.

Noi însă cei care azistăm cu strângere de inimă la această operă de o crasă lipsă de onestitate pe care oamenii reclamelor de răspântii o fac, nu atât în paguba Evangheliei, cât în paguba propriului lor suflet, punând eticheta echivocului şi a contrafacerii pe vistieria creştinismului nostru scump, trebue să luăm o atitudine hotărâtă, documentând că tot Evanghelia, oricâte alte *pseudonime* vor încercà ei să-i adauge, e puterea vieţii moderne iar nicidecum *elaboratele lor hibride şi reci*, ieşite din râşniţa raţionalismului lor debil.

Un nou *catehumenat creştin* trebue instituit azi atât pentru *creştinii descreştinaţi* cât şi pentru cei care n'au cunoscut decât din auzite creştinismul.

Problema catehumenatului e una din cele mai de seamă probleme ale *misionarismului intern.*

Nevoia de a *reîncreştină* societatea românească, societate care trece azi prin una din cele mai cumplite crize morale, pune problema catehizării în lumina unei actualităţi care ţi dă fiori.

Lucrul trebue început imediat. Situaţia e desnădăjduitoare. Cu cine începi însă? Unde ni sunt *catehetii?*

Iată o întrebare pe care nu ne-am pus-o şi care azi pusă în forma aceasta categorică ne surprinde complect nepregătiţi. Ce să răspundem? Ii avem şi nu-i prea avem.

După botez la vârsta de 7 ani copilul e trimis de părinţii lui la preot să se spovedească. Preotul habar nu are de cele mai multeori ce aier a respirat în familia lui acest copil. Il sfătueşte să fie cuminte, să-şi asculte părinţii, să nu vorbească urât etc. Copilul pleacă mirat şi el de ceeace-i spune preotul. Părinţii în majoritatea cazurilor nu i-au spus mai nimic, de lucrurile religioase. Nici ei înşuşi nu le prea ştiu.

Intră în şcoala primară. Invăţătorul, din nenorocire, nu e practicant religios. El nu se mărturiseşte, nu se împărtăşeşte, ba de cele mai multeori, nu vine nici la biserică. El n'are aşà dar nici o experienţă religioasă. Poate el catehizà copiii? Nici vorbă nu poate fi. Chiar dacă ar cunoaşte perfect doctrina, poate chiar în formele ei larg demonstrative, cu justificare de dogmatică superioară, ce-ar puteà face mai mult decât să înveţe religia pe copii, de altfel cum şi se face, cum îi învaţă istoria şi geografia. Dar creştinismul trebue să fie *contagiune* dela suflet la suflet, dela vieaţă la vieaţă. *Creştinismul e experienţă personală.* Când nu experimentezi Evanghelia, când nu trăeşti pe Hristos cum poţi face pe altul să-l trăească.

Acest lucru e cu neputinţă. Iar unde se încearcă e fără rod. Ba se poate întâmplà foarte adesea ca nesinceritatea vieţii tale să sminteească pe cel căruia îi vorbeşti de ceva în care tu nu crezi şi să-l înstrăinezi mai mult de Hristos.

Rămâne preotul, catihetul şi prin chemarea şi prin pregătirea lui specială — să facă instrucţie şi educaţie religioasă.

Dar şi el de foarte multeori nu e pregătit suficient. Ce-i dă seminarul? Un bagaj — uneori atât de greoiu — de cunoştinţe generale, plus elemente din toate ramurile teologiei.

Invaţă pastorala, de pildă, cum învaţă algebra. Manualul pe care-l cunoaştem e arid. Personal sunt contra manualului de pastorală, dar din tot sufletul şi cu toată puterea convingerii mele cer la catedră o distinsă personalitate pastorală care să trezească şi să cultive în elevii săi tot ce are el mai real, mai entuziast, mai experimentat şi mai verificat în conştiinţa şi în munca lui preotească.

Evanghelia se ceteşte întâmplător şi aproape mecanic, ca să sublinieze câteva texte care trebuesc memorizate a doua zi la lecţie. Exerciţii de pietate, ore de reculegere personală în Seminar nu există. Incepuse cândva acest lucru Părintele Scriban, dar neavând personal suficient şi pregătit anume pentru această lucrare — nu uşoară — n'a avut nici durată şi de sigur nici rezultate.

Eu am încercat lucrul acesta cu regretatul Provian la Buzău şi mergeà. După moartea lui am fost împiedecat de noul director să continui lucrarea, deşi elevii înşişi ceruseră acest lucru.

Vra să zică absolventul de Seminariu nu iese din şcoală cu prea multă îndrumare creştină nici cu entuziasm apostolic.

Debarcă într'un sat. Constată lipsurile vieţii religioase ale enoriaşilor săi. Vrea să le îndrepte. Se gândeşte la catehizare. N'are *catehism*. Manualul lui de şcoală e pentru el. Dar e bine să aibă unul anume pentru copii, care să-i uşureze şi lui munca şi să poată fi pus în mâna catehumenilor. *Catehismul* dlui profesor I. Mihălcescu a venit la timp. Cine-l cere însă? Nimeni.

Aşteaptă în depozit de aproape 2 ani. Catolicii şi protestanţii au sute şi pentru toate vârstele — plecând

dela cele mai elementare noţiuni şi până la cea mai largă şi mai sistematică tratare apologetică. — Lucrările în acest senz ale lui *Wilfred Monod*, profesor de teologie pastorală la Paris sunt un exemplu.

Şi atunci problema catehizării se reduce la problema pregătirii *cateheţilor* — căci de catehumeni suntem siguri — ei doar ne aşteaptă pe noi.

*
* *

Aşi face o propunere — care poate păreà multor oameni de legi şi regulamente — adică de forme — revoluţionară.

Recrutarea profesorilor de Seminar să nu se mai facă pe baza examenului de capacitate care e un criteriu atât de nesigur — căci de obiceiu prin el se constată aproape întotdeauna câte date a înmagazinat candidatul în câteva luni de preparaţie numai, ci pe baza activităţii desfăşurate pe câmpul de experienţă al enoriei. Avem preoţi care s'au distins pe terenul ştiinţii teologice — scriu, citesc continuu, alţii pe teren practic şi-au organizat enoria şi şi-au apropiat de biserică pe enoriaşi. Aceştia pot fi recomandaţi de chiriarhul respectiv care va consultà şi preoţimea la rigoare, cei desemnaţi pot face şi anumite cursuri instituite ad-hoc şi să fie numiţi profesori la Seminariile teologice.

Altfel avem dureroasa surprinză de a vedeà uneori elemente mediocre şi fără nici o simţire creştină îndrumând, adică dezorientând pe bieţii elevi cari n'au dela cine să se molipsească de entuziasm creştin.

Cunosc un frate preot inteligent, bine pregătit pentru a satisface cerinţele programii analitice, dar victima unui negativism moral înspăimântător. Va reuşì la examen — dar elevii lui nu vor reuşì cu siguranţă în munca atât de grea la care vor fi chemaţi mâine în enoriile lor. Dela el nu vor învăţà decât nume şi date şi atât.

Cunosc un părinte care cunoaşte perfect Sfânta Scriptură pe care o cetesc şi o adâncesc zi de zi. Ce minunat profesor de Sf. Scriptură ar fi el — la o catedră care azi se numeşte Introducere în cărţile V. şi

N. Testament, şi care ar trebuì transformată în catedră de *«Studiu al Sf. Scripturi»*.

Examenul aduce surprinze — el e numai examen de capacitate intelectuală — o dar examen de capacitate creştină nu e. De ce să ne înşelăm cu ideia că toţi preoţii care ştiu ceva carte sunt şi buni îndrumători ai viitorilor păstori.

Priviţi profesorii de religie dela licee. Intr'un oraş nu predă religia în multe cazuri cel mai distins preot, ci cel care a avut curaj să se prezinte la examen, şi a avut neapărat «şansa» de a reuşì. Şi când mai ştim că şi «şansa» are cântecul ei — uneori atât de «politic»! Rezultatul: Nici o schimbare în vieaţa sufletească a elevilor. Sunt ore puţine de religie? Suflet mare să ai şi poţi face în scurt timp foarte mult.

Ştim cu toţi ce elevi a isbutit să aibă Păr. Marin Ionescu profesorul de religie dela Seminarul pedagogic, — cu acelaş număr de ore şi într'un mediu foarte curios — căci majoritatea elevilor sunt de altă religie.

Ei bine şi aceia sunt influinţaţi de colegii lor creştini, crescuţi de profesorul lor atât de frumos. Secretul? Are *suflet pastoral*. Tehnica o au şi alţii.

*
* *

O altă pricină a neisbânzii «propunătorilor» de religie, pe care i-am dorì să-i vedem «molipsitori de credinţă» mai e şi executarea rigidă a programei analitice — aşà cum e desvoltată ea în manualele didactice. Ce monstruozităţi ne oferă unele din aceste manuale. Parafrazarea textului biblic e idioată! De atâteaori parabolele, acele bucăţi de superioară literatură, ne apar ca nişte vulgare povestiri care nu te mai impresionează.

Icoanele prost imprimate. Aş propune *Mica biblie* ca manual de istorie a V. şi N. T., cu libertatea pentru profesor de a-şi alege după socotinţă bucăţile pentru predare.

Şi să nu se urmărească numai «terminarea» şi «repetirea» materiei ci prinderea cu tot sufletul a elevului de realitatea morală a vieţii creştine.

Fără aceste îndreptări ale lucrului nostru, zadarnic vom nădăjduì că societatea aceasta profund anarhizată se va puteà reface sufleteşte şi se va personalizà sub cârmuirea Evangheliei pentru realizarea idealului prin excelenţă uman şi social *mântuirea.*

*
* *

O altă propunere în legătură cu pregătirea pastorală priveşte facultăţile noastre de teologie.

Aş dorì să văd, cum am văzut la Paris, invitaţii din partea profesorilor şi studenţilor făcute preoţilor distinşi de a venì în mijlocul lor, ca să le comunice experienţele făcute, ca să le sugereze anumite directive, cu un cuvânt ca să se stabilească legături sufleteşti între cei care şi-au închinat vieaţa aceluiaş ideal.

S'ar puteà întocmì un program şi s'ar puteà fixà o zi pe săptămână sau pe lună, când conferenţiarul respectiv se va intreţine cu fraţii lui.

El ar aduce ceva din atmosfera aspră şi sănătoasă a realităţii în camera de studiu a teologului în lupta cu grelele abstracţiuni ale specialităţii.

Imi vine în minte imagina unui soldat care vine din focul luptei mirosind a sânge şi pulbere în mijlocul celor care sunt gata de a plecà pe front.

Ar fi acesta un mijloc de antrenament fecund, pe care-l putem folosì fără nici o rezervă.

Iar ultima propunere e o caldă rugăminte frăţească pe care o facem ilustrilor profesori care de curând au păşit treptele catedrei academice în special distinsului profesor de *«Indrumări misionare»:* să nu zăbovească prea mult în gândul de a se învestmântà în haina de jertfă pe care în ţara noastră o poartă toţi misionarii crucii, miruiţi cu harul hirotoniei creştine. E şi acesta un mijloc de *catehizare* a viitorilor *catehеţi* ai naţiei noastre.

Craiova, Noemvrie 1923.

Pr. Gr. Cristescu.

Reînchegarea ortodocsiei.

Părintele arhimandrit Scriban a dat semnalul de alarmă. Şi bine-a făcut, pentrucă e timpul suprem să ne gândim la îndrumarea vieţii bisericii noastre pe căile pe cari le indică frământările atât de mari ale veacului. E vorba de politica noastră religioasă în răsărit.

A fost o vreme, când am avut-o, pentrucă voevozii erau credincioşi şi boierii ţării darnici. Credinţa lor erà pavăza bisericii răsăritene, iar dărnicia lor erà destul de largă pentru a înzestrà până şi mănăstiri străine şi a salvà de faliment patriarhate, cari nu erau numai ale ţării.

Astăzi nu o mai avem, cu toate că vremile ne-o cer mai mult decât oricând. Frământările de ordin politic şi social ne-au atras în orbita lor în aşà măsură încât am dat uitării misiunea noastră religioasă pe care au îndeplinit-o părinţii noştri cu atâta entuziasm şi abnegaţie.

Evenimentele din răsărit au adus ortodoxia într'o stare de cumpănă mare. Fanatismul credincioşilor lui Mohamed e în plină desfăşurare, iar pe urma lui, patriarhatul din Constantinopol în plină descompunere. Steagul ortodoxiei e călcat în picioare, slujitorii lui Hristos bătuţi şi umiliţi, iar credincioşii siliţi să ia toiagul pribegiei, cu tot calvarul ei de mizerii.

Corabia bisericii răsăritene e lovită puternic de valuri furtunoase. Şi bărcile de salvare nu-şi întind pânzele.

Rusia, care până de curând a purtat steagul ortodoxiei, încă n'a găsit o ieşire din starea unor tragice «experienţe». Grecia, care aveà cel puţin aureola unei tradiţii de strălucită vieaţă bisericească — cu toată unilateralitatea ei — astăzi e teatrul celor mai cumplite frământări politice. Restul balcanului ortodox se sbate şi el în aceleaşi strădanii de a-şi limpezi apele tulburate de viforul războiului.

Singurul stat, pe care actualele împrejurări îl indică să ia în mână frânele ortodoxiei, este România. E o datorie pe care i-o impune siguranţa sa politică şi nivelul cultural la care s'a ridicat — deopotrivă.

Fireşte nu pentru a-şi trezi sau alimentà năzuinţe imperialiste, străine de năzuinţele strămoşilor noştri, ci din cel mai

curat îndemn de caritate şi misionarism creştinesc, din pură pasiune mesianică.

Opera odată urnită pe drumul unei rodnice evoluţii, nu-i va lipsi nici hărnicia colaborărilor înţelepte, pe cari ni le vor îmbiă cu sârg celelalte state. Pentrucă nu credem că ambiţia rău înţeleasă şi gelozia «autocefalilor» cucerite cu atâtea jertfe să-şi fi mărit exponentul în aşă măsură, încât să stânjenească conştiinţa solidarităţii tuturor bisericilor răsăritene şi să se pună de-a curmezişul propriei lor ursite.

Credinţa în posibilitatea reîntegrării solidarităţii ortodoxe ne-o întăresc şi îmbucurătoarele gesturi deatâteaori repeţite, ce ne vin dela fraţii în Hristos ai bisericii anglicane. Să nu ne putem noi uni acasă, când ni se îmbie unire şi sprijin din depărtări atât de mari?

Reecumenicizarea practică a bisericii ortodoxe este un postulat al vremii.

Ortodoxia şi-a împlinit cel dintâi rol: de sprijinitoare a emancipării neamurilor din răsărit. Ea nu trebue să renunţe însă la idealul, care formează cea mai superioară esenţă socială a ori cărei religii: tendinţa de a promovă interesele umanităţii, chiar peste interesele, prea «din lumea aceasta», ale naţiunilor.

Cea dintâi condiţie pentru apropierea practică şi sprijinul reciproc dintre singuraticele neamuri ortodoxe, este cunoaşterea lor reciprocă. Şi în această privinţă nu ne putem lăudă de loc. Căci nu este vorba de situaţia politică şi financiară a acestor neamuri, nici chiar de frământările sociale cari se desfăşoară în sinul lor şi despre cări presa cotidiană ne informează în mod suficient. Ci este vorba mai mult de vieaţa religioasă din singuraticele biserici ortodoxe asupra căreia ne e deadreptul ruşine să mărturisim, că suntem siliţi să ne mulţumim cu informaţiile pe cari aceeaş presă politică ni le furnizează — cu o firească zgârcenie.

Inlăturarea acestui rău este în funcţie directă de înfiinţarea unui organ de publicitate prin care să respire ortodoxia ecumenică şi care alături de reinviata instituţie a sinodului ecumenic, ar fi cel mai puternic factor de reînchegare a ortodoxiei fărimiţite de fetişismul naţional.

Evoluţia unitară a bisericii răsăritene odată iniţiată, mijloacele cele mai potrivite pentru continuarea şi îndrumarea ei

s'ar găsì mai uşor. Unul dintre acestea il indică tot părintele arhimandrit Scriban: schimbul de studenţi între universităţile diferitelor ţări ortodoxe. Adăogându-i-se acestuia cu timpul un tot mai activ schimb de cărţi, reviste, călătorii de studii, s'ar naşte pe nesimţite aceà fericită osmoză culturală, care ar aveà cele mai rodnice urmări nu numai pentru biserică, ci şi pentru ţările respective. E un procedeu de apropiere, pe care ţările din apus l-au consacrat de mult. E timpul să-l inactivăm şi noi.

*

Când casa vecinului arde, nu e lucru creştinesc, să stai cu mânile în sân. Şi nu e nici măcar o cuminţenie egoistă, căci Eolus din apus şi-a slobozit toate vânturile sale, pentru a ne aprinde şi càsa noastră.

Fi-vom oare aşà de înţelepţi, să înţelegem de astădată porunca vremii?

N. Colan.

Studiul pastoralei în biserica românească.

SECŢIUNEA III. (Urmare).

XXV.

3. ***Misiunea Breklum.*** Această societate misionară a fost înfiinţată în anul 1877 la *Breklum*, un sat din provincia Schleswig. Intemeietorul a fost preotul protestant *Jensen* († 3 Martie 1900). La 1882 ea a trimis pe cei dintâi misionari în ţinutul *Telugu* de pe coasta de răsărit a Indiei de nord şi în ţara *Iepur* unde bântuiau grozav frigurile. După 10 ani de muncă, ea botezase 250 de păgâni. După alţi zece ani însă, ea a avut un mult mai mare avânt, prin faptul că unul din triburile păgâneşti s'a aprins deodată pentru credinţa creştinească şi n'a mai slăbit după aceea. Puţini ani înaintea marelui răsboiu, ea aveà în India 22 de misionari, 14 femei misionare, 5 surori misionare, 113 ajutoare dintre păgânii botezaţi şi tot dintre ei 150 de învăţători auxiliari, 10213 creştini, 2418 păgâni gata pentru botez şi 1465 de copii de şcoală. Lucrarea printre păgâni mai

este ajutată şi de câţiva medici şi de două aziluri pentru leproşi şi de activitatea prin şcoală, de misiunea *Senana* şi de lucrarea educativă prin femei.

Pentru sprijinirea acestei misiuni, în ţară se lucrează prin şase foi misionare lunare de cuprins felurit şi printr'o adâncă şi limpede predică de convertire. Cu aceasta se face legătura între propoveduirea de acasă şi misiunea de afară.

Darurile căpătate de această muncă misionară au fost în 1881 de 36000 de mărci, în 1891 de 60,000, în 1901 de 125,000, iar în 1909 de 204,000. Institutul misiunii cuprinde 13 ucenici misionari.

Misiunea comunităţii fraţilor. «Biserica fraţilor» din Moravia, care la anul 1722 s'a strămutat la *Herrnhut* în Saxonia şi şi-a căpătat o vieaţă nouă prin lucrarea piosului conte Zinzendorf, a fost din capul locului şi o Biserică misionară şi anume cea dintâi Biserică protestantă care a înţeles toată însemnătatea misiunii printre păgâni şi s'a şi apucat de lucru pe calea aceasta.

Această misiune îşi datoreşte începutul ei credinţei vii a contelui Zinzendorf, care, înzestrat cu o mare pricepere de a organiză şi cu inima sa plină de iubirea către Hristos şi către deaproapele, s'a apucat să-şi aleagă pe cei mai hotărâţi şi mai înflăcăraţi oameni dintre emigranţii moravi care veneau în Saxonia. Aceşti oameni, care trecuseră prin multe prigoniri şi răbdau toate din marea lor înflăcărare pentru Hristos, erau cei mai potriviţi pentru a se întocmi din ei o oştire misionară.

In dimineaţa zilei de 21 August 1732, doi bărbaţi, cu numele *Leonhard Dober* şi *David Nitschmann*, având la ei numai 20 de mărci ca bani de călătorie, părăseau comunitatea Herrnhut, pentru a se duce la *Sf. Toma*, o localitate din Antilele de Apus, unde se aflau mulţi robi negri. Cel din urmă dintre ei eră căsătorit. Cu toate acestea n'a stat la îndoială de a lăsà acasă femeie şi copii, părinţi şi fraţi, ba chiar de a pune în cumpănă trupul şi vieaţa lor şi, dacă ar fi trebuit, să lucreze chiar ca robii printre robi, numai să poată mărturisì despre

iubirea lui Iisus către cei păcătoşi şi despre puterea lui Dumnezeu care poate mântuì lumea.

Amândoi aceştia au fost cei dintâi ostaşi ai nouăi oştiri misionare care aveà să-i urmeze. Din ziua aceea, mica Biserică din Saxonia a trimes în toată lumea o mare mulţime de fraţi şi surori, care au lucrat cu izbândă până în zilele noastre. Munca ei s'a întins printre păgânii din următoarele ţinuturi: Labrador, Alaska şi California din *America de Nord*; Jamaica, St. Thomas, St. Jan, St. Croix, St. Kitts, Antigua, Barbados, Tabago, Trinidad, St. Domingo, din *Antilele de Apus*; Nicaragua din *America Centrală*; Demarara, Suriname din *America de Sud*; apoi în *Africa de meazăzi*, atât în laturea de Răsărit, cât şi în cea de Apus; în *Africa de Răsărit* la Niasa şi Uniamvezi; în *Azia* în ţinutul dela Apusul Himalaiei; în Australia în ţinutul *Quenslanda* de meazănoapte. Trebue să pomenim şi de azilul pentru leproşi din Ierusalim. Apoi, în cele 934 de staţiuni pentru propoveduire, lucrează 407 agenţi europeni şi 502 formaţi dintre creştini indigeni, iar împreună cu ei încă 1934 de persoane de ajutor.

Comunitatea fraţilor sau Biserica fraţilor cea înoită numără în Europa şi Ameriea 42,261 de membri, socotind şi pe copii, dar mai mult de 103,000 se găsesc în îngrijirea ei în celelalte ţinuturi.

Bugetul anual al misiunii a fost de 2.000,000 de mărci după preţul banilor de înaintea marelui răsboiu.

Misiunea scoate o foaie misionară în Herrnhut, cu titlul «Missionsblatt der Brüdergemeinde» şi un institut cu 6 ani pentru formarea misionarilor, înfiinţat în 1869.

4. ***Societatea misionară «Gossner».*** Această societate a fost înfiinţată la 1836 de *Ioan Gossner.* Casa de unde erà cârmuită se aflà la *Friedenau* lângă Berlin. Ea trimeteà misionari în India de Răsărit şi din când în când şi predicatori ambulanţi în America de Nord. Ogorul lucrării sale misionare erà poporul Kolilor din *Bengal*, ţinutul *Asam* şi indienii şi Mohamedanii din

ţinutul Gangelui. Aveà 57 de staţiuni principale şi anume: 20 printre Koli, 2 în Asam, 5 la Gange şi alte 30 de agenţii pentru predică cârmuite de creştinii dintre foştii păgâni. Staţiuni de mai mică însemnătatea aveà 460.

La începutul anului 1909, societatea aveà 52 de misionari, dintre care 46 cu gradul de preoţi, 6 surori pentru lucrarea misionară în şcoale, 976 ajutoare indigene, dintre care 36 suiţi la treapta de preoţi, 217 şcoale, 323 de învăţători dintre băstinaşi şi 7139 de şcolari şi şcolăriţe. Numărul creştinilor botezaţi se suià la 71,043, iar numărul celor gătiţi pentru botez la 20,653.

Organul societăţii pentru tipărirea ştirilor de pe câmpul muncii misionare erà «die Biene auf dem Missionsfelde» *(Albina pe câmpul misionar)*, al cărei abonament costà numai o marcă şi 25 de pfenigi pe an (1 leu 50); apoi «die kleine Biene für Jung und Alt» *(Mica albină pentru tineri şi bătrâni)*, cu abonamentul de 75 pfenigi (1 leu) pe an — şi «Mitteilungen an den Freundenkreis der Gossnerschen Mission» *(Comunicări către ceata de prieteni ai Misiunii Gossner)*, care se împărţeà gratis.

5. ***Societatea misionară din Hermannsburg.*** Această societate a fost înfiinţată de pastorul prea harnic pentru lucrul Domnului *Ludwig Harms* în satul *Hermannsburg* din Hanovra. Fără să aibă un ban, a înfiinţat mai întâi o şcoală misionară în anul 1849, în care au intrat mai mulţi tineri. Impreună cu planul de a formà misionari, el a legat şi pe acela de a trimite colonişti care să lucreze pământul cu mijloace pricepute. In anul 1853, a trimes el în Natal, Africa de Răsărit, 12 misionari şi 8 colonişti, ca să alcătuiască împreună o casă creştinească, din care cu mijloace gospodăreşti şi sufleteşti, să poată pornì o influenţare creştinească a ţinutului. Totuşi această legare împreună a amânduror acestor planuri n'a avut rezultate practice şi a trebuit să fie părăsită mai târziu.

In anul 1859, au fost trimeşi alţi misionari printre *Betşuani* în Transvaalul de Apus. La 1866, Societatea

şi-a întins lucrul ei şi în ţara *Telugu* din India, în *Noua Zelandă* (la 1875) şi apoi în adâncul continentului australian.

La 1878 a murit înfiinţătorul şi cârmuirea a luat-o fratele lui, Teodor Harms, care însă s'a despărţit de Biserica provinciei şi a dus această societate înainte ca lucrare particulară. In anul 1879 însă, a izbucnit răsboiul Zuluşilor în Africa prin care au venit grele încercări asupra lucrării misionare şi a perdut 13 din staţiunile ei acolo. Cu toate acestea, în 1908 societatea încă aveà în Africa 47 de staţiuni cu 51 de misionari şi 50,000 de creştini. In India, la Telugu, aveà 10 staţiuni cu 13 misionari şi 3000 de creştini. In total, misiunea aveà în 1908 57 misionari şi cam 70,000 de creştini dintre păgâni.

Veniturile anuale se suiau în 1908 la 54,000 de mărci.

Organul misiunii erà *Hermannsburger Missionsblatt* (Foaia misionară din Hermannsburg).

6. ***Societatea misionară a Baptiştilor germani în Camerun, Africa de Apus.*** Aceasta e o societate misionară de obârşie mai proaspătă. S'a înfiinţat în 1891 şi s'a apucat de lucru chiar în anul acela. Ea şi-a aşezat câmpul lucrării ei în Camerun, adică în colţul pe care-l face Africa în mijlocul ei între ţinutul fluviului Congo şi al Nigerului. Staţiunile de lucru se găsesc înăuntrul ţării la 100 de kilometri departe de coastă.

Până curând înaintea răsboiului societatea aveà 30 de surori misionare germane, iar pe lângă ele încă 51 de surori dintre femeile câştigate pentru vieaţa creştinească dintre păgâni. Aveà 4 staţiuni mari şi 50 de a doua mână din care se lucrà cu predica în chip regulat. Roada acestei munci au fost 1600 de botezaţi strânşi în comunităţi creştineşti. Afară de aceştia însă mai stau în legătură cu misiunea şi câteva comunităţi creştineşti alcătuite dintre băştinaşi, dar independente. Numărul membrilor lor erà de 1250.

O laturе însemnată a acestei lucrări misionare este ridicarea de şcoale. Societatea aveà un seminar pentru

formarea învăţătorilor dintre băştinaşi, apoi 4 şcoale medii şi 36 de şcoale pentru popor în care se aflau 1621 de şcolari. Peste toate aceste şcoale se aflà un inspector cu cultură universitară.

N'a fost uitată nici îngrijirea bolnavilor. Intr'un mic spital, lucrează 2 diaconese.

Veniturile societăţii au fost de 115,550 mărci în 1908.

Ştiri regulate despre lucrarea societăţii în Camerun dădeà organul *Unsere Heidenmission* (Misiunea noastră printre păgâni).

(Va urmà). Arhim. SCRIBAN.

LA IORDAN.

Meditaţie (Mat. 3, 13—17).

Botezul lui Isus. In scurte cuvinte evanghelistul ne desvăleşte o mare întâmplare, de importanţă nesfârşită. Este botezul lui Isus. Mulţimea veneà neîncetat la Ioan; sf. Luca (3, 21) istoriseşte: că ... „s'a botezat tot poporul". Unul mai lipseà, căruia i-se cuveneà botezul înaintea tuturora. Unul mai trebuià să dea confirmarea, că botezul este drept şi îndreptăţit, — şi acesta erà Isus.

Iată se apropie şi El. Singur Ioan îl recunoaşte, prin descoperire internă; pentru ceilalţi dispare în mulţime. Câtă vreme a trecut decând nu l-a văzut din copilărie poate, ori doară la vârsta tinereţii se vor fi întâlnit mai pe urmă. Acum iată este aci Domnul şi Dumnezeul său, pe care l-a iubit cu înfocare din întâii ani ai copilăriei sale, care l-a sfinţit mai nainte de a fi venit pe lume. De El îi erà plină inima, pe El îl vestise în toate predicele sale, pe El îl căutà zi şi noapte în pustie, Lui i-a adus jertfă înfrânarea şi pocăinţa sa — şi acum iată-L aici, pe neaşteptate, tocmai când „tot poporul erà botezat".

Ioan vedeà opera sa apropiindu-se de sfârşit, ţinta sa erà ajunsă; acum puteà să se retragă liniştit. Mai aveà o îndatorire doară, pe cea mai de cinste. Mântuitorul însuşi vrea să se boteze dela el. Nici el, Botezătorul nu găseà cuvinte să se dumerească asupra acestui lucru. El, cel mai sfânt, vrea să fie botezat de sluga sa! în vreme ce tocmai întors erà cu cădere. Ioan se supune şi îşi îndeplineşte datoria din porunca Lui: „Lasă acum

că așà este cu cuviință nouă..." Ioan nu știà de ce. Noi știm. Botezul lui Ioan erà numai botezul pocăinței, un sacramental, am puteà zice, nici decum un sacrament, o taină, însă totuși erà o rugăciune și o binecuvântare. Și prin sacramentalii se revarsă harul lui Dumnezeu. Și Mântuitorul ca om aveà lipsă de har și de binecuvântare, nu pentru sine, ci pentru opera sa de mântuire a lumii. Și de rugăciune, înainte și după botez s'a rugat. Apoi, ceilalți oameni erau încărcați de păcate, lor trebuià să li se arate în chip văzut, că au nevoie de o spălare, că păcatele trebuesc curățite.

Umilirea și înălțarea. Nu aveà Isus nici un păcat de spălat, dar voià să arate în fața lumii, că a venit să i-a asupra sa toate păcatele omenești. Dacă are asupra sa toate păcatele oamenilor atunci cu adevărat are lipsă de o curățire. In aceasta se arată nemăsurata lui umilire. Și se umilește pentrucă știe câtă mulțime de oameni socotește de necesară și de ajuns spălarea pe dinafară numai, fără pocăința lăuntrică a inimii; umilirea de sine nu se împacă cu mândria fariseilor.

Mai jos nu se puteà scobori Mântuitorul, de cum o face aceasta afundându-se în apă. De aceea trebuià să fie înălțat de Tatăl fără zăbavă.

Si vine îndată mărturia cerească a sfintei Treimi, ca nimenea să nu se îndoiască, să nu rătăcească, ci toți să se umple de încredere. Fără îndoială aici în apă este Dumnezeu-omul. Tatăl ne-o spune, Duhul sfânt ne-o mărturisește, cerul își trimite lumina sa să-l învălue. Aici este Fiul lui Dumnezeu care va spălà și va curățì lumea de păcate, întocmai dupăcum s'a supus însuși acelei curățiri din afară, prin botezul dela Ioan.

Mântuitorul în adevăr nu aveà lipsă de botez, pentrucă erà însuși Dumnezeu. El este acelaș Dumnezeu, care erà mai nainte de a fi lumea, care a creat pe Adam și pe Eva și pe mine. Acest botez nu erà botezul creștinătății, dupăcum greșit vor să înțeleagă unii, pentrucă celce a primit să se boteze la Iordan a fost din veci acelaș, însuși adevărul viu.

Doamne Isuse Hristoase! O vieață întreagă a lucrat Ioan pentru tine și nu te-a văzut decât în scurtă vreme. Totuși a fost adânc mulțumit, și n'a mai trăit nici o clipă, fără să se gândească la

tine. Dă-mi şi mie această iubire a lui Ioan, mare, gata de orice jertfă. Şi eu vreau-să te caut, să lucrez pentru tine, chiar dacă n'am acum mângăiere, dacă te ştiu departe, dacă sunt amărât. Odată va veni ceasul, când va fi şi pentru mine cerul deschis, devotamentul în slujba ta deschide oricui porţile cerului.

(După K. Schwarz: «Ich in Ihm»). Preot P. Moruşca.

Fr. W. Foerster.

Atitudinea preotului creştin faţă de chestiunea socială.

(Urmare).

«Capitalismul face pe om sclavul maşinei, socialismul vrea să-l facă stăpânul ei», aşà susţine un socialist modern. O privire spre exemplu la Schultze-Gaevernitz,[1] ar puteà să-l informeze că şi capitalismul desvoltat are negreşit tendinţa să facă pe om stăpânul maşinei. Pe înălţimele cele mai de sus ale desvoltării tehnice a marii industrii, spre exemplu în America, există dejà condiţiuni de muncă, care nu diferă prin nimic de acelea, pe care socialiştii le aşteaptă dela o ordine de producţie condusă de principiile lor. Noi avem trebuinţă, nu de mai puţin, ci de mai mult *capitalism,* pentruca modurile de exploatare, rămase în urmă, din ce în ce mai mult să fie lăsate la o parte.

Nu este un fapt, că tocmai muncitorii, care lucrează la micii maeştri şi în micile ateliere industriale, sunt cei care stau mai rău?

Evident că nu se poate contestà că tocmai fasele de tranziţie ale capitalismului privat, ca urmare a inegalităţii desvoltării industriale şi ca urmare a lipsei unei distribuţii sistematice a debuşeurilor, creiază multe situaţii, care sunt extrem de dureroase pentru clasa muncitorească. Dar inovaţiile nu pot fi făcute cu ajutorul artificiilor biurocratice, ci trebue să se desvolte în chip organic tocmai în domeniul economic, pentruca func-

[1] Studien auf dem Gebiete der Baumwollindustrie. Lipsca 1892.

ţionarea imensului mecanism să nu sufere intreruperi, care în chip necesar ar trebuì să producă efecte mai rele decât toată mizeria prezentă. Capitalismul poartă însă în el însuşi toate posibilităţile unor asemenea regulamentări. Atârnă numai de mişcarea muncitorească internaţională să accelereze şi supravegheze această desvoltare printr'o organizaţie dibace (societăţi industriale, instituţii cooperative). Să se privească acum începuturile pline de făgăduinţă ce se observă în industria cărbunelui din Scoţia şi Pennsylvania, unde conlucrarea reprezentanţilor muncitoreşti la regularea producţiei este numai o chestie de timp. De asemenea să se observe evoluţia plină de viitor a societăţii pentru tarif [1] din Germania şi tendinţele mai nouă ale intreprinderilor engleze pe acţiuni, ale căror acţiuni adeseori, sunt în mâinile corporaţiilor mari, cum acestea prin reprezentanţii lor, în sânul adunărilor generale, sunt în stare să exercite o influenţă din ce în ce mai mare.

Dacă acest proces de desvoltare va conduce în cele din urmă la o formă de fapt socialistă, este foarte îndoelnic. Cum se face, că tocmai în centrele cele mai desvoltate ale marii industrii, în Anglia şi America, ideia socialistă în unele locuri dă înapoi, în altele de fapt nu mai prinde, sau priveşte ca domeniu al ei numai ţinuturi foarte restrânse? Şi socialismul sindical are marginile lui, tot aşà ca şi cel de stat. Aceasta derivă din psihologia muncii economice. Statul este şi va fi totdeauna un trândav. «O comisiune de răsboiu nu va puteà niciodată conduce bine un răsboiu», zice un mare fabricant de maşini, englez. Că principiul individualist va dispăreà din procesul desvoltării economice, nu este admis. Tocmai aici nu pot lipsì energiile pionerului. Instituţiile sociale de prevedere şi asigurare vor apăreà din ce în ce mai mult — «socialismul» însă este visul continentului european, rămas în urmă pe domeniul industrial. Şi câte utopii se leagă cu acest vis! Ca şi când

[1] Cfr. F. Imle, Gewerbliche Friedensdokumente, Iena 1905, şi «Tarifverträge zwischen Arbeitgebern und Arbeitnehmern in Deutschland», Iena 1907.

socialismul s'ar interesà mai mult de personalitate decât capitalismul! Oare nu sunt ochi să vadă că statul stă în fața sufletului individual cu o intreită indiferență, de cât orice intreprinzător? *Rel'gia* se interesează de suflet dar nu Cezarul, fie el socialist sau individualist.

De multe ori socialiştii judecă într'un mod cu totul nedrept câştigul intreprinzătorului.[1]

Unii din aceşti teoriticiani pretind că antreprenorul să împartă «plăcerea usurpată cu aceia, a căror muncă a produs-o». Acum, desigur că aici sunt încă multe concesiuni ce se pot face. Dar capitalul antreprenorului nu este numai un capital de plăceri, ci el îndeplineşte un şir întreg de funcțiuni economice de obşte: este capital de rezervă, capital de exploatare, capital de îmbunătățire.

Dacă la o intreprindere uriaşă sunt de trebuință deodată 4 milioane pentru extinderea exploatării şi pentru îmbunătățiri tehnice, atunci ele ar trebui să fie la dispoziție. Având-le, e şi în avantajul clasei muncitorilor. In adevăr, lucrurile nu sunt aşà de simple, ca să fi în-

[1] Este curios cât de repede idealistul social îşi însuşeşte doctrina socialistă despre *plus-valută* şi o întrebuințează ca mijloc de agitație împotriva câştigului antreprenorului. Unul din cei mai insemnați preoți sociali-creştini ai Germaniei scrie după trecerea la democrația socială: «munca numai este izvorul bogăției, numai ei se cuvine aşà dar intregul produs al muncii. Cu această unică doctrină, democrația socială a schimbat raportul dintre capital şi muncă, dintre clasa intreprinzătorilor şi clasa muncitorilor». Câtă naivitate în ale economiei naționale, ca să te serveşti şi astăzi de teoria socialistă a *plus-valutei* ca de o armă împotriva «clasei antreprenorilor». Cum se explică oare, că munca zilnică a muncitorului, cu creşterea extraordinară a producției, a scăzut în continuu şi nu s'a mărit? Torcătorul modern cu maşina nu lucrează de 2000 ori mai mult decât torcătoarea cu mâna de odinioară, şi cu mult mai puține ore pe zi — şi cu toate acestea produce de 2000 ori mai mult ca aceea. Este această bogăție opera sa? Se cuvine lui întregul venit al *plus-valutei?* Cine nu vede că la crearea valorilor iau parte încă şi alți factori, decât proletariatul cu lupta de clase — anume: perfecționarea tehnică, talentul organizator, capitalul? Aceşti factori reprezintă desigur şi «muncă» — muncă spirituală prezentă sau acumulată din trecut; dar dacă să ia «munca» în acest înțeles extins, atunci nu se poate întrebuință în lupta de clase ca un cuvânt de ordine împotriva antreprenorului. Cât de puțini capitalişti sunt in fond, care nu participă şi n'au participat la procesul muncii umane, şi cât de nespus de copilăresc lucru este ca cu o schemă, cum este teoria plus-valut-ei, să dai la o parte participarea efectivă a unor grupe sociale la întreaga muncă economică şi să faci din ea punctul de plecare a conflictelor de interese.

dreptăţit să arunci într'una condamnări morale, ca nişte bombe, contra marilor exploatări industriale. Dar în ce priveşte concesiunile, trebue să avem în vedere că nici azi nu mai trăim într'o vieaţă economică izolată ca în veacul profeţilor, ci fiecare este legat de marile asociaţiuni cu statute scrise şi nescrise şi nu poate lucrà izolat, fără ca, cu toate mijloacele dispreţului colectiv, să fie făcut să simtă legăturile sale sociale. Din ce în ce mai mult apar apoi consilii de administraţie ale societăţilor pe acţiuni în locul intreprinzătorului singur responsabil şi aceste consilii de administraţie se sprijină iarăşi pe acţionari, iar aceştia n'au nici o idee despre condiţiile, în care sunt câştigate dividendele acţiunilor lor. Având în vedere complicaţia extraordinară a condiţiilor şi responsabilităţilor, ce pot însemnà oare acuzaţiile morale abstracte? Ce poate se rezulte din acestea, decât înăcrirea din ce în ce mai mult a sufletelor şi întărîtarea la îndărătnicie?

Muncitori din toate ţările, organizaţi-vă! De asta depinde totul. Iar cât priveşte partea ce trebue să o aibă îngrijirea sufletească creştină, la aceasta trebue să se spună cele ce urmează:

In starea de azi a lucrurilor, să se intereseze de suflete fără acuzaţii directe, să cheme pe fiecare la înălţimea lucrului, ce ar puteà face în împrejurările date, să răspândească înainte de toate spiritul păcii şi al înţelegerii reciproce, care-i condiţia principală pentru orice reformă organică şi organizătoare, să încurajeze o desvoltare cu adevărat socială a organizaţiilor muncitoreşti şi în fine să nu se nesocotească marea importanţă (însemnătate) *social pedagogică* a oricării activităţi sociale în mic, ce se face prin biurourile de plasare, prin îngrijirea săracilor, prin asigurările sociale de orice fel, prin filantropie şi caritate; pe acest domeniu se perfecţionează metodele de intervenţie şi îngrijire, care sunt tot atâţea pioneri ai întregirii şi controlului social a oricărei vieţi economice.

(Va urmà). **Traducere de I. C. Negoiţă.**

MIŞCAREA LITERARĂ.

La vrai notion d'orthodoxie de *Michel D'Herbigny* S. I., prezidentul Institutului pontifical oriental. Roma, Pontificio instituto orientale, 1923, pag. 36.

Tendinţa Vaticanului de a-şi lăţi puterea în Orient e de mult cunoscută de toată lumea. Indeosebi după răsboiu această tendinţă a luat caracterul şi proporţiile unei adevărate ofensive. Folosindu-se de atmosfera tulbure creiată de ultimele evenimente politice din răsărit Biserica Romei şi-a mobilizat toate organele de propagandă pentru zdruncinarea ortodoxiei şi câştigarea de teren în statele ortodoxe. Rusia şi împărăţia lui Kemal-Paşa sunt adevărate teatre de operaţii.

Broşura despre care vorbim e pusă în slujba aceleiaşi propagande catolice. Substratul expunerii e luat dintr'un memoriu al profesorului rus *Glubokowsky* dela Academia teologică din Petrograd (azi la Sofia), publicat mai întâi în revista *Kristianskoe citenie* din Petersburg (1914), sub titlul de «Ortodoxia în esenţa ei», şi reprodus apoi în traducere engleză de revista *The Constructive Quarterly*.

Expunerea e deci o compilaţie de citate bine alese din memoriul profesorului Glubokowsky. Critica ei însă nu ne aduce nimic nou. Ea se reduce la reeditarea unor acuze devenite populare prin injusteţea lor. Ortodoxia e atacată mai ales pe tema naţionalismului ei, cu toate că Glubokowsky o defineşte, teoretic, ca supra-naţională. Realizarea ei însă e condiţionată de formele de vieaţa pe care ni le da actuala organizare socială a umanităţii. Naţionalismul bisericii ortodoxe e «un fenomen de ordin curat istoric. Adaptarea la formele determinate de naţionalitate şi istorie nu poate epuiză noţiunea ortodoxiei. De aici rezultă, că ortodoxia în existenţa ei e mai presus de orice combinaţii externe, cu toate că ea nu le surpă pe acestea prin violenţă, ci le spiritualizează, le interiorizează».

In faţa acestei definiţii observaţiile lui Herbigny se reduc la simpla constatare a tensiunii dintre teorie şi practică. Dar această tensiune e cel puţin tot atât de reală când comparăm doctrina bisericii apusene cu vieaţa ei. Atunci?

A doua observare pe care i-o face autorul ortodoxiei lui Glubokowsky este, că a făcut din ţar supremul şef al Bisericii. E o observare justă. Numai cât autorul uită că biserica apuseană căzuse de mult în aceeaş greşală punând *împăratului roman* tiară şi făcându-l astfel *papă*. Este totuşi o deosebire, pe care dl Glubokowsky o vizează discret: ţarul-pontific nu a

îndrăsnit vr'odată să se numească reprezentantul lui Hristos pe pământ aşà cum s'a numit şi se numeşte încă *împăratul papă.*

Atunci? *N. C.*

*

Creştinismul şi problemele sociale, de preot-prof. *Gh. I. Ghia* — «Biblioteca Cosinzeana» Nr. 28, editura Ramuri, Craiova pp. 37, Lei 8·—.

Este o expunere scurtă şi clară asupra problemelor sociale în raport cu creştinismul, aşà cum se prezintă ele azi, în lumea mare şi în ţara noastră.

Sunt consideraţii asupra socialismului, ca problemă socială prin excelenţă cu metehmele lui, cari nu-şi vor puteà găsì vindecare definitivă decât prin creştinism.

Tocmai de aceea socialismul mai nou tinde a colaborà cu creştinismul la reforma socială, pentru care caută puterile sociale ale evangheliei. Această năzuinţă de apropiere şi colaborare este cunoscută sub numele de mişcare social-creştină sau creştină-socială, dupăcum iniţiativa pleacă dela reprezentanţii socialismului sau ai creştinismului, cu gândul de a încheià o frăţietate în acţiune.

In sfârşit broşura arată ce s'a făcut în ţara noastră în această direcţie până acum. Şi dă îndemnul ca să nu trecem prea uşor pe lângă probleme, cari până acum n-au cerut încă cu stăruinţă neînduplecată o rezolvire, cum este cazul în ţările industriale din apus. Dar, pe măsura ce se desvoltă industria, se va impune tot mai cu tărie şi la noi problema muncitorească, care stă în centrul socialismului. «De aceea se cuvine — scrie autorul — ca faţă de mişcarea creştină socială iniţiată şi la noi, oamenii Bisericii mari şi mici, să nu rămână indiferenţi şi toată activitatea se reducă numai la strădania câtorva, căci nu-i fără importanţă mediul, în care îşi desfăşoară activitatea împărăţia lui Hristos. Şi'n alte împrejurări, noi preoţii am trecut nepăsători pe alăturea, iar pe omul căzut între tâlhari l-au ridicat alţii, cari şi l-au câştigat sufleteşte pentru totdeauna. Să luăm sama, că în mizeria spirituală şi materială de astăzi, lumea-i înclinată s'asculte de orice salvator, care nu vine totdeauna în numele lui Hristos sau al Cristosului celui adevărat!... Când preoţii, mână 'n mână cu alţi factori culturali, se vor silì să stavilească mişcările subversive şi să dea un caracter creştin noilor prefaceri sociale, numai atunci aceste prefaceri sociale vor puteà fi socotite ca aurora altor vremuri aducătoare în lume de mai multă dragoste, dreptate şi pace socială....»

Pr. M.

CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

O semnificativă întoarcere la ortodoxie. Dela Gherla ne vine ştirea, că directorul spiritual al academiei teologice de acolo, preotul-profesor *Ioan Pasca*, doctor în teologie, a trecut de curând la ortodoxie şi a fost primit in clerul ortodox de către P. Sfinţitul nostru episcop *Nicolae* dela Cluj. Este al doilea caz de trecere al unui preot doctor în teologie. Intâiul a fost părintele *Dr. Ştefan Pop* dela Izvin, din eparhia unită a Lugojului, azi preot în Recaş.

In marea problemă a refacerii unităţii bisericeşti a Românilor ardeleni ne găsim pe drumul cel drept.

Sufletul popular, a rămas acelaş, nealterat. Catolicismul, strein de firea şi mentalitatea românească, n'a putut schimbà nimic din ceeace fusese acest suflet înainte de 1700. Chiar progresele realizate în curs de 2 veacuri şi mai bine, în sens popular, în biserica unită păstrează acelaş culorit la sate, ca şi la ortodocşi. Popor şi preoţi chiar, prea puţin se deosebesc, decât ca să ne inspire o îngrijorare, când s'ar pune deschis şi cu adevărată dragoste frăţească chestiunea creierii unei posibilităţi de revenire la vechea ortodoxie românească.

Toată împotrivirea noi o vedeam în centrele bisericeşti gr.-catolice, la clerul superior, care în cea mai mare parte şi-a făcut educaţia sub directa influinţă a Iezuiţilor. Clerul înalt unit şi un oarecare număr de intelectuali greco-catolici, pe cari i-a putut inspirà acest cler în spirit catolic, aceştia formează piedeca în drumul refacerii unităţii bisericeşti, zdruncinată prin ruptura dela 1700.

Acum avem mângăierea să vedem semne îmbucurătoare, ce ne vin din centrele bisericeşti, dela clerici cu pregătire superioară. Pilda lor, nădăjduim, să fie farul, ce va luminà cărarea de întoarcere a tuturora la vechea alvie a sufletului românesc.

Măreţ a fost ceasul de izbăvire, în care ne-am putut îmbrăţişà fraţii, peste culmile Carpaţilor, topindu-le în focul dorului, a dragostei şi a nădejdii, în care am trăit multe veacuri de suferinţă şi aşteptare. Şi mai înălţătoare va fi clipa, în care căpeteniile bisericeşti ale neamului nostru de dincoace de Carpaţi, îşi vor cădeà în braţe şi cu lacrimile lor de bucurie vor spălà pentru vecie pata de durere, şi vor înlăturà cu o supremă sforţare prăpastia, ce ne-a despărţit atâta amar de vreme.

Fericiţi înainte mergătorii, cari gătesc această cale pentru fericirea, mângăierea şi mărirea neamului întreg. *P.*

*

Sfinţirea bisericii româneşti din Sofia. — Marţi, 25 Decemvrie 1923 s'a săvârşit cu mare alaiu sfinţirea bisericii din Sofia, ridicată de cucernicia şi jertfa coloniei române de acolo. La serbare au fost prezenţi, pe lângă Ministrul României Răşcanu şi clerul bulgar din localitate, trimişii Statului, miniştrii străini şi oficialitatea civilă din Sofia, — o întreagă delegaţie din România în frunte cu P. S. Episcop Visarion Puiu de Balţi şi I. Ispir, secretarul general al ministerului de culte.

Slujba sfinţirii s'a săvârşit într'un cadru de rară solemnitate de către însuşi Mitropolitul Ştefan din Sofia şi părintele episcop Visarion, asistat de un cler numeros.

La banchetul dat de colonia română în preseara serbării a vorbit arhimandritul bulgar Boris, reliefând sprijinul marinimos, cu adevărat creştinesc pe care l-a acordat România năzuinţelor de emancipare ale poporului bulgar. Iar I. P. S. Mitropolit Ştefan, ca şi părintele episcop Visarion au arătat în cuvântările rostite cu prilejul sfinţirii capelei, rolul covârşitor al bisericii în înfrăţirea celor două neamuri aşezate de-a dreapta şi de-a stânga Dunării pentru a trăi în pace şi bună înţelegere. Duhul lui Hristos, căruia i s'a închinat noul locaş de rugăciune, trebue să şteargă din suflete amintirile dureroase ale răsboiului, sălăşluind în ele tot mai multă dragoste şi pace — singurii factori cari pot promovà buna vieţuire şi fericirea popoarelor.

Aşteptăm cu nădejde roadele permanente ale acestei clipe de înfrăţire prin biserică. Le aşteptăm chiar peste «Schismele» pe cari le fac oamenii şi pe cari tot oamenii sunt chemaţi să le desfacă.

*

Noul patriarh al Constantinopolului. Scaunul patriarhiei ecumenice de Constantinopol, devenit vacant prin demisia forţată a lui Meletie IV, a fost întregit prin alegerea mitropolitului Grigorie de Calcedonia.

Grigorie VII e al 247-lea patriarh de Constantinopol. Născut în Creta, la 1848, el şi-a făcut studiile la academia teologică din Halkis. Dupăce a ocupat funcţiuni eclesiastice mai inferioare, la 1913 a fost numit mitropolit de Calcedonia, în 1914 devenind membru al Sfântului Sinod.

Cu toate declaraţiile liniştitoare, pe cari le-a făcut noul patriarh şi în sensul cărora el nu aveà să se amestece în frământările politice dintre Greci şi Turci, alegerea lui a fost urmată de un scandal enorm, provocat de agenţii guvernului din Angora, în frunte cu agitatorul Papa Efimie — unealtă a lui Kemal şi a celuilalt papa.

In urma celor petrecute, perspectivele patriarhatului constantinopolitan nu par de loc luminoase. Fără intervenţii diplomatice din afară, situaţia lui se va încurcà tot mai rău.

Neculce.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

Ofensiva pe care a desfăşurat-o biserica prin organele sale împotriva alcoholismului a trezit în sfârşit şi atenţia cârmuirii. In vederea observării stricte a repausului duminical s'a dat ordin să se închidă cârciumele Dumineca şi în zilele de sărbători. E o dispoziţie salutară, dacă respectarea ei va fi controlată conştienţios şi dacă va fi însoţită de continuarea acelei campanii pe care o duce presa şi celelalte instituţii culturale împotriva celui mai cumplit flagel ce bântue în sinul neamului nostru. Mai mult decât atât: întreaga educaţie naţională trebue polarizată în această direcţie. Poporul trebue convins că beţia îi sugrumă nu numai punga, ci şi vieaţa. Când va fi conştient de acest adevăr, cârciumele se vor închide dela sine. Iar în locul lor se vor împopulà tot mai mult bisericile şi casele culturale.

*

Părintele Tudor Popescu dela biserica «Cuibul cu barză» din Bucureşti a fost suspendat pro tempore din oficiul său, pentru motive de transgresiuni canonice şi dogmatice. Deocamdată regretăm că s'a închis un lăcaş de închinăciune dintre cele mai cercetate şi s'a stins o lumină, care lumina mult şi departe.

*

Revista franceză «Vie e Foi» a început publicarea unei serii de cercetări asupra organizării diferitelor biserici de după răsboiu. Fascicola despre biserica ortodoxă a Jugoslaviei a şi apărut. Dacă ne va îngădui spaţiul revistei noastre o vom publicà şi noi în traducere. In orice caz vom căutà să ţinem pe cetitorii noştri la curent cu această importantă chestiune.

*

Scriitorii se plâng, că în ţara noastră nu se mai citeşte. Nu-i adevărat. Căci de un an de zile nu e lună, uneori nici săptămână, în care o nouă revistă să nu-şi anunţe apariţia. Şi e dureros, tragic de dureros, căci nu e vorba atât de reviste de educaţie, cât de publicaţii al căror nume ţi-e ruşine să-l pronunţi. Şi publicul inconştient le citeşte cu o pasiune vrednică de cea mai sublimă lectură. Dovadă că ele ajung în cel mai scurt timp la un tiraj, pe care-l poate invidià orice cotidian de reputaţie. *Furnica* a rămas în umbră faţă de *Tirtbombele*, *Vistavoii*, *Pardoanele*, *Revistele galante*, *Dracii* şi *di-Grandele* pe cari le varsă cu atâta râvnă tiparniţele jidoveşti.

Se perverteşte în chip criminal gustul cetitorilor şi se înveninează sistematic atmosfera morală a oraşelor noastre.

Până când se va trezì conştiinţa publicului guvernul ţării e dator să stăvilească acest uragan distrugător de suflet. Dacă actualii miniştri sunt prea ocupaţi, să se mai înfiinţeze un... subsecretariat al sănătăţii publice, un departament al moralităţii — ori cum îi va zice. Ar fi cel mai de lipsă în actualele împrejurări. Altfel ne înghite prăpastia.

*

Publicistul german, Maximilian Harden, a scos o nouă carte despre Anglia, Franţa şi Germania. Autorul care nici odată nu s'a sfiit să spună adevărul, chiar când el descoperea un păcat al neamului său şi o pată a ţării sale, constată cu regret profund, că Germania lui Kant şi Goethe, simbolul curăţeniei morale şi al hărniciei fără hodină, astăzi este un imens tripou, în care desfrâul îşi pune monoclu.

Văzute prin prisma bucuriei sau a durerii, lucrurile par de obiceiu exagerate. Totuşi fiindcă constatarea o face Harden, ea trebue să cuprindă mult adevăr; un adevăr dintre cele mai dureroase şi unul dintre cele mai autentice roduri ale răsboiului.

*

D'Annunzio s'a călugărit! Aceasta este noua ştire senzaţională pe care ne-o aduce presa din apus. Pentru cine cunoaşte pe deliciosul romancier şi dramaturg italian — ca şi pe sgomotosul om de arme, retragerea lui D'Annunzio în liniştea mănăstirii Maguzzano, este cel puţin un gest bizar. Pentru cine cunoaşte însă orgoliul rănit al unui militar cu idealuri napoleoniene, el va păreà de-a dreptul firesc.

Energia fără seamăn a prietinului său, Mussolini, i-a tăiat drumul gloriei; şi din momentul în care dictatura fascistă s'a instalat la Roma — ex-dictatorul din Fiume şi-a văzut spulberate visurile sale.

Dar surprinzătoarea întorsătură în vieaţa acestui marinar de elită mai are poate şi un alt tâlc. E goana după o nouă formă de vieaţă a artistului vecinic nemulţumit cu sine, ori poate şi mai mult setea de linişte, după o vieaţă atât de sgomotoasă. Desfăşurarea vieţii eremitului dela Iasnaja-Poliana e cel mai strălucit exemplu pentru acest tâlc.

Cine ştie, dacă celce a gustat din păharul tuturor plăcerilor şi a fost înconjurat de aureola tuturor popularităţilor — nu-şi şopteşte astăzi în taină: «Fecisti nos ad te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te»!

*

Un regiment de pioneri a refăcut întreaga reţea de căi ferate din Basarabia. Şi pentru această faptă constructivă a fost

lăudat în fața întregei armate. Țara întreagă se asociază la mulțumirile și lauda pe care dl ministru Mărdărescu o aduce harnicului regiment și se bucură întrezărind perspectiva unei armate care *zidește*.

*

Escelenta revistă italiană «L'Europa Orientale» își închină un întreg număr de peste 300 de pagini, cercetărilor asupra României. Toate domeniile de vieață publică românească își găsesc aici iscusiți tâlcuitori, între cari remarcăm pe dnii: N. Iorga, O. Randi, A. Giannini, N. Bănescu, Em. Panaitescu, P. Nicorescu, G. G. Mateescu, C. Stoicescu, V. De Sanctis, I. Bianu, A. Marcu, S. Pușcariu, G. Pascu, C. Tagliavini, R. Ortiz, A. Palmieri. Nu lipsește din această monografie nici icoana vieții religioase în multiplele ei manifestații confesionale.

Asemenea publicații nu pot face decât cinste celor ce le alcătuiesc, ca și celor pentru cari sunt alcătuite.

*

Intr'unul din numerii mai noi ai ziarului «România» dl Liviu Rebreanu scrie un frumos articol, din care reținem următoarele:

«Trecutul neamului românesc, aproape două mii de ani, din credință s'a hrănit. In cele mai cumplite ceasuri ale istoriei noastre Dumnezeu ne-a luminat calea cu speranțe. Toate visurile românismului pe fond religios erau țesute. Prin comunitate religioasă am înfruntat despărțirile granițelor politice. Legea românească e sinonimă și azi cu religia, cu legea dumnezeiască.... Și valul de occidentalizare mai ales credința noastră a sdruncinat-o și continuă a o săpă. Religia și biserica rămân pe ultimul plan al preocupărilor celor ce au soarta neamului în mâini...

Contactul cu Apusul ne-a născut o burghezie orășenească pervertită sufletește. Ultimul funcționăraș comercial, cititor înfocat al prăvăliei Ignatz Hertz, se mândrește cu necredința. Semidoctismul face ravagii în suflete. Am pierdut pe Dumnezeu, fără a-l fi putut înlocui decât doar cu un hedonism din ce în ce mai copleșitor. Procesul de descompunere sufletească nu s'a oprit nici în vâltoarea răsboiului, nici în entuziasmul victoriei și al împlinirei idealului național. Aiurea suferințele au răscolit sufletele stârnind un nou misticism religios. La noi nici o urmă. Credința în Dumnezeu a devenit rușinoasă. Credința nu mai e bună decât cel mult pentru țărani.

Predicăm zilnic fericirea de mâine și uităm că fericirea numai credința o poate înfăptui. Luptăm pentru democrație, pentru dreptate și legalitate, și nu ne dăm seama că toate

acestea vor rămâneà goale fără împăcarea sufletească pe care religia stomacului n'o va puteà statornicì pe pământ niciodată. Facem mereu proiecte mari de viitor şi scăpăm din vedere că popoarele mari, pe cari încercăm să le imităm, au fost şi sunt religioase în ciuda tuturor aparenţelor contrarii. Religiositatea adânc înrădăcinată a englezilor, a francezilor, a germanilor, a italienilor, nu ne arată oare că temelia tuturor progreselor credinţa trebue să fie?

Credinţa noastră s'a clătinat, cel puţin în sufletul burgheziei conducătoare. Au contribuit la aceasta deopotrivă şi şcoala, şi biserica, şi toată politica noastră socială de până azi. Sfărâmarea complectă însă ar fi echivalentă cu întronarea unui haos. Necredinţa ar puteà cuprinde încetul cu încetul şi ţărănimea, rămasă încă neatinsă în imensa-i majoritate. Şi atunci domnia răului fără leac ar fi deplină.

Trebue să ne întoarcem cât mai grabnic la Dumnezeu. Trebue să întărim în sufletele româneşti idealul. O morală ştiinţifică nu se poate inventà. Morala isvoreşte numai din credinţă. Peste nevoile şi amărăciunile vieţii numai omul religios se poate înălţà. O ţară care-şi croeşte acum viitorul are neapărată trebuinţă de oameni religioşi căci numai aceştia o vor servì cu abnegaţie, mai presus de bunurile pământeşti.

Apusul, cu formele lui de civilizaţie, poate că într'adevăr e în agonie. Noi însă suntem în plină tinereţe. Istoria noastră cea mare şi strălucitoare de abià acum începe. Vremea e a noastră. In locul formelor străine şi nepotrivite ale civilizaţiei apusene, ne vom creià civilizaţia noastră, din sufletul nostru, din credinţa noastră. Regăsind pe Dumnezeu, vom regăsì calea progresului nostru, fără împrumuturi străine, vom regăsì încrederea în noi înşine, în puterile noastre creatoare.

Trebue să avem mândria să ne lepădăm mai bine de nişte forme apusene, decât să părăsim pe Dumnezeul nostru. Numai prin Dumnezeu vom biruì...»

*

Dl I. Georgescu, ex-secretarul «Asociaţiei», şi-a scos la vânzare buclucaşa broşură despre *Gh. Lazăr*. Faptul e comentat de «Ideea Europeană» cu laude pentru broşură şi compătimire pentru autorul pribeag.

Apropierea pe care o face cronicarul amintitei reviste între pribegia dlui Georgescu şi cea a eroului său, ne pare totuşi forţată. Ea presupune o completă necunoaştere a cauzelor, cari au pus toiagul pribegiei în mâna fostului secretal al «Astrei». Regrătăm, că «Ideea Europeană» ca organ care se interesează de frământările noastre culturale, nu cunoaşte motivele cari au

produs îndepărtarea unui înalt funcţionar al celei mai însemnate instituţii culturale din Ardeal. Ori dacă le cunoaşte şi trece peste ele, e şi mai rău.

*

Numărul pe Noemvrie c. al «Gândirii» ne aduce un temeinic studiu despre *Politică şi ortodoxie*, scris de ilustrul publicist Nichifor Crainic. Domnia Sa analizează în chip magistral doctrinele diferitelor partide politice din ţară şi constată cu vădită durere că dintre acestea numai democraţia naţionalistă a dlui Iorga a înţeles importanţa covârşitoare a ortodoxiei pentru vieaţa neamului nostru.

Iată câteva din observările juste, pe cari le formulează dl Crainic, cu o conciziune caragialescă şi o eleganţă petroniană:

O atitudine nelămurită, sub unghiul religios, îşi crează noua doctrină ţărănistă sau, mai bine zis, doctrinarul ţărănist, care ignorează problema. Dl Virgil Madgearu gândeşte prea statistic-economic ca să poată prinde în ţesătura judecăţilor sale imponderabilul religios. Acest imponderabil religios e, totuş, una din puterile determinante ale psihologiei ţărăneşti. Popoarele agricole sunt popoare religioase. Şi dacă plugarii alcătuesc trei sferturi din populaţia ţării ortodoxia românească este, înainte de orice, ţărănească. O doctrină ce voeşte să formuleze nevoile cardinale ale acestei pături sociale şi o politică ce voeşte să le valorifice nu numai politic-economic, dar şi cultural-naţional, trebuie să ţină seamă de această realitate. Cu atât mai mult cu cât o cultură specific naţională, dela care singure se exclud minorităţile industriale aplecate spre internaţionalism, trebuie să-şi soarbă posibilităţile din zăcămintele tradiţionale ale majorităţilor agricole. Dar doctrina ţărănistă, aşà cum e formulată, implică şi o lipsă de tact faţă de o însemnată categorie de aderenţi ai ei: preoţii, cari împreună cu învăţătorii au anticipat-o prin aceà luptă de desrobire economică a clasei ţărăneşti, din ultimele două decenii. Rămâne în sarcina acestor factori limpezirea atitudinii ţărăniste faţă de ortodoxie şi tot astfel potrivirea dezacordului dintre morala Evangheliei şi ideea luptei de clasă.

In corpul doctrinei liberale, care se razimă totuş pe principiul «armoniei sociale», Biserica nu ocupă măcar locul unei molecule. Faţă de această instituţie care aparţine «concepţiilor medievale», liberalismul progresist «sub toate formele» a rămas şi azi consecvent cu sineşi: ea trebuie să facă parte din mormanul de ruine al «capitulaţiunilor conservatoare». Şi într'adevăr, sub acţiunea liberalismului, aşezământul Bisericei care, potrivit unei datini «medievale», ocupa centrul vieţii în Stat, a fost de-

gradat şi îmbrâncit la periferie să slujească altor scopuri decât celor sfinte şi veşnice.

Impotriva liberalismului, doctrina conservatoare se declară pentru o politică religioasă. Conservatorismul apără instituţiile viabile moştenite din trecut — zice dl C. Rădulescu-Motru. După dl Al. Marghiloman, aceste instituţii tradiţionale sunt — în ordine materială: proprietatea, — în ordine spirituală: Biserica, cu adausul categoric: «Tradiţiune religioasă, da, ea e foarte puternică în România!» Dl Marghiloman înţelege prin tradiţie religioasă amalgamul popular de păgânism, superstiţie şi creştinism, pe care-l voeşte integral sub clopotul de sticlă al conservatorismului. Şi mărturiseşte că, dacă nu din motive de credinţă pură, cel puţin «pentru simpla raţiune de Stat» e folositoare Biserica, întrucât morala ei singură e în stare să tempereze instinctele pe cari «civilizaţia le scliviseşte» fără să le poată transformà definitiv. Dar să admiţi religia pentru simpla raţiune de Stat, înseamnă să admiţi un Dumnezeu nu fiindcă tu, ci fiindcă cei mulţi cred într'însul. Dumnezeu ar fi astfel un fel de pedagog al prostimii, luat sub înalta protecţie a conservatorismului pentru merite în slujba ordinii Statului. E un fel de a vedeà care, oricum, denotă o bună creştere ce ştie să menajeze. In concepţia dlui Rădulescu-Motru, religia e folositoare pentru motive mai adânci: vieaţa socială cea mai bună nu se poate desvoltà decât pe temeiurile morale ale Evangheliei. Punctul său de vedere se întregeşte prin aceà carte, mai veche, ce cuprinde o apologie fierbinte a ortodoxiei: «Cultura română şi politicianismul». Cum e socotită acolo această ortodoxie, vom vedeà. Deocamdată: ce înţelege conservatorismul când zice Biserică — instituţie a trecutului? Noi distingem două faze bisericeşti în trecut: una voievodală, alta constituţională. Biserica de glorie a epocei voievodale n'o mai avem. Biserica de azi e opera liberalismului modern. O moştenire mai nouă, totuş o moştenire. Dacă conservatorismul înţelege sub instituţie a trecutului Biserica în starea ei actuală, osteneala de a păstrà aşà cum este ni se pare gratuită. Conservatorismul n'ar face decât să consfinţească opera nefastă a liberalismului adversar.

Mult mai departe merge dl N. Iorga, adâncind bazele democraţiei naţionaliste în sensul istoric al vieţii româneşti şi găsind acest sens indisolubil amestecat cu ortodoxia. Dincolo de ruinele veacului al XIX-lea, d-sa vede maiestatea acelei Biserici care a fost ctitora culturii naţionale şi acoperemântul străbunilor. «Istoria Bisericii româneşti» e, pe de o parte, apologia epocei voievodale, când Biserica străluci până dincolo de marginile poporului nostru, ajungând ocrotitoarea împărătească a întregului Răsărit creştin, iar pe de alta, elegia celui ce înţelege

ce s'a pierdut pentru «morala națională» și pentru demnitatea Statului nostru în dărâmăturile moderne ale sfântului așezământ. După dl N. Iorga, nu e vorba de o simplă păstrare, ci de o restaurare a strălucirii de odinioară. După ce schițează condițiile restaurării, singurul istoric al vieții noastre religioase își încheie astfel cartea: «Credința tare a celui ce scrie aceste rânduri e că numai astfel Biserica românească... s'ar puteà ridicà din zdrențele umilinții și din praful ruinelor sale. Și aceasta trebuie să se facă pentrucă în starea Bisericii unui popor se oglindește mai strălucitor moralitatea lui, condiție esențială a vieții lui de Stat și naționale».

Autorul își însoțește aceste constatări cu o largă documentare istorică, ajungând la concluzii și îndrumări, a căror realizare ar puteà formà titlu de glorie pentru orice guvern conștient de menirea mesianică a neamului nostru ortodox — în această lature a lumii.

«Dacă noi am avut o pasiune mesianică, ea a rămas departe de scopurile interesate. Să împarți cu o mână Biblia, iar cu cealaltă să strângi aurul, poate fi o metodă utilitaristă și utilă, o metodă englezească. Strămoșii noștri au împărțit cu amândouă mâinile: și Biblie și avere. E o trăsătură a istoriei noastre: mult ni s'a luat, dar parcă mai mult am dat noi de bunăvoie. Astăzi nu numai tradiția vechei politici creștine, dar însăș situația noastră de Stat bogat și puternic ne indică drumurile ortodoxiei cu vechi punți de legătură, acum aproape părăsite, între noi și vecinii balcanici».

*

Secția Sibiiu a «Asociației pentru literatura română și cultura poporului român» și aceeaș secție a «Asociației profesorilor secundari» și-a încheiat bilanțul celei dintâi serii de conferințe populare, cu cel mai frumos succes moral și material. Noua serie de conferințe va începe în curând. Publicul va aveà și de astădată prilejul să asculte îndemnurile bune ale unor devotați luminători ai neamului și să se entusiasmeze tot mai mult pentru problemele cari se expun cu o remarcabilă temeinicie. Programul seriei a doua de conferințe îl vom da în numărul următor al revistei noastre, care va apăreà peste două săptămâni.

„REVISTA TEOLOGICĂ"

:: :: Apare lunar :: ::
Abonamentul pe un an: 80 Lei.

REDACTOR: PROF. NICOLAE COLAN.

Colaboratorii „Revistei Teologice":

Arhim. I. Scriban, (Bucureşti); *Dr. I. Mihălcescu,* prof. la facultatea teologică (Bucureşti); *Dim. I. Cornilescu,* (Bucureşti); *Greg. Pletosu,* protopresb. (Bistriţa); *Dr. G. Popovici,* protopresb. (Lugoj); *Dr. I. Stroia,* ases. cons. (Sibiiu); *I. Teculescu,* episcop mil. (Alba-Iulia); *V. Gan,* prot. (Offenbaia); *Dr. I. Lupaş,* profesor universitar (Cluj); Preot *Gr. Cristescu,* paroh (Craiova); *Al. Muntean,* protopresbiter (Tileagd); *Dr. Gh. Proca,* asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. Gh. Ciuhandu,* asesor consistorial (Arad); *Lucian Triteanu,* episcop al Romanului. *Dr. A. Crăciunescu,* profesor seminarial (Sibiiu); *Dr. S. Dragomir,* profesor universitar (Cluj); *I. Beleuţă,* prof. sem. (Sibiiu); *Dr. D. Borcea,* protopop (Sălişte); *Petru E. Papp,* protopop (Beiuş); *Dr. Vasile Lazarescu,* profesor sem. (Sibiiu); *A. Popoviciu,* prof. (Sibiiu); *Tr. Scorobeţiu,* asesor consistorial (Sibiiu); Preot. *P. Moruşca,* dir. stat. (Sibiiu); *Iosif Trifa,* preot (Sibiiu); *Gh. Maior,* profesor de relig. (Sibiiu); Diacon *Dr. Gheorghe Comşa* (Bucureşti); *Aurel Papp,* preot (Socodor); *I. Popa,* preot (Sălişte); *E. Cioran,* preot (Răşinari) ş. a.

„Lumina Satelor“, este foaia săptămânală pentru popor, ce apare în Sibiiu, cu redacţia şi administraţia în strada Mitropoliei 30. Preţul abonamentului pe an 90 lei, pe jumătate de an 45 Lei; pentru străinătate 300 Lei, iar pentru America 3 dolari. Prin scrisul ei creştinesc şi românesc, în cursul acestor doi ani, s'a ridicat peste toate foile menite pentru popor. Fraţii preoţi au în ea un preţuit tovarăş în munca de păstorire a satelor, căci ea vine săptămânal cu sfaturile şi îndrumările ei în multe case, unde preotul numai rar ajunge. Este de datoria noastră să ajutăm răspândirea ei, câştigându-i abonaţi în fiecare parohie, căci prin aceasta săvârşim o operă de educaţie şi cultură pentru mulţime. Preotii cari au trimis liste de abonament au datoria morală de a îngriji ca oamenii să-şi plătească.

Analele Asociaţiei clerului „Andreiu Şaguna“: I. Actele primului congres al preoţimii din Mitropolia Românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramurăş, ţinut în Sibiiu, în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919. Publicate de Biuroul Asociaţiei clerului, Sibiiu 1919, pp. 140. Preţul Lei 10 pentru membri, pentru alţii Lei 12.

II. Actele congresului al doilea, biblic, al Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna», ţinut în Sibiiu în zilele de 31 Martie (13 Aprilie) — 1/14 Aprilie 1921, publicate de Biuroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922 pp. 104. Preţul: pentru membri Lei 16, pentru alţii Lei 20.

III. Actele congresului al treilea, catehetic, ţinut în 2/15—3/16 Noemvrie 1922, publicate de Biuroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922, pp. 88. Preţul pentru membri Lei 16, pentru alţii Lei 20.

In curând vor apăreà: Actele congresului al patrălea, misionar, ţinut în 22—24 Octomvrie a. c. la Arad.

Aceste publicaţii cuprind rapoartele, desbaterile şi desideratele exprimate de cele trei congrese, precum şi raportul asupra activităţii Asociaţiei, şi fac mărturie de năzuinţele şi preocupările preoţimii ardelene între noile împrejurări de vieaţă.

Călindarul Bunului Creştin, pe anul 1924 este cel mai bun calindar, cu bogat material cultural şi literar, cu articole de cuprins religios, de învăţătură şi cu numeroase chipuri. Acesta este călindarul *arhidiecezan*, prefăcut după trebuinţele sufleteşti a tuturor creştinilor. Se vinde la librăria arhidiecezană în Sibiiu şi la alte librării, cu 7 Lei fără şematism şi 25 Lei cu şematismul arhidiecezei de Alba-Iulia şi Sibiiu.

Organizaţi fără amânare cercurile religioase în cadrul despărţămintelor Asociaţiei «Andreiu Şaguna» a clerului, şi iniţiaţi pretutindenea instituţia «caselor culturale» la sate, pe temeiul statutelor tip, publicate de Asociaţie în broşură separată. Cu prilejul executării reformei agrare asiguraţi intravilan potrivit pentru zidirea «casei culturale».

„Biblioteca bunului păstor“.

Nr. 1. «*Taina pocăinţii*». Studiu pastoral de I. Hanzu. Preţul 1 Leu.

Nr. 2. «*Clerul şi chestiunea alcoolismului*». Traducere de V. Oana. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 3. «*La centenarul seminarului Andreian*». Disertaţie de Dr. A. Crăciunescu. Preţul 1 Leu.

Nr. 4. «*Chemarea preoţimii noastre*». Consideraţii de actualitate, de mai mulţi. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 5. «*Şase predici pentru Duminecile postului mare*» şi «*Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului*», de mai mulţi. Preţul 2 Lei.

Nr. 6. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Predici pentru timp de războiu, prelucrate după I. Kessler, de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Preţul 2 Lei.

Nr. 7—8. «*26 Predici la credinţa creştină sau Tâlcuirea Crezului*». Traducere de episcopul Nicodem al Huşilor. Preţul 3 Lei.

Nr. 9. «*Petru Maior şi Unirea*» de părintele Terenţie. Preţul 2 Lei.

Nr. 10. «*Schisma românească*» sau «*Unirea cu Roma*». Preţul Lei 2·50.

Nr. 11. «*Studiul pastoralei în biserica românească*», de Arhim. Iuliu Scriban. (Extras din Revista Teologică).

Nr. 12. «*Ortodoxia şi creştinismul apusean*». Prelucrare din ruseşte de P. S. Sa Nicodem, episcop al eparhiei Huşilor. Preţul Lei 8·—.

---

*„**Biblioteca bunului păstor**“ se tipăreşte acum sub îngrijirea Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi va apărea şi pe mai departe ca anex la «Revista Teologică». Broşurile de sub Nrii 1—10 s'au împărţit gratuit abonaţilor revistei, cari şi-au achitat abonamentul la timp. Broşurile ce se vor tipări în viitor, întrucât mijloacele materiale vor îngădui, se vor împărţi, ca şi în trecut, gratuit abonaţilor, cari vor achită dela început întreg abonamentul. Numerii 1, 2, 3, 4, 7—8, 10, 11 şi 12 se pot comandă la administraţia «Revistei Teologice», trimiţându-se pe lângă preţul arătat mai sus şi porto postal.*